

Σχεδιασμός, καινοτομική επιχειρηματικότητα, προϋποθέσεις για ανάπτυξη

ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ Σ. ΜΟΥΣΙΟΠΟΥΛΟΥ

καθηγητή Πολυτεχνικής Σχολής ΑΠΘ, αντιπροέδρου Διοικούσας Επιτροπής του Διεθνούς Πανεπιστημίου

Για να απαντηθεί αξιόπιστα το ερώτημα, αν υπάρχει ελπίδα να ξεπεράσουμε την κρίση, πρέπει πρώτα να κατανοήσουμε πώς οδηγήθηκε σε αυτήν: Στην Ελλάδα δεν αντιληφθήκαμε έγκαιρα την ανάγκη θεσμικών και δομικών αλλαγών στη συγκρότηση του κράτους και της κοινωνίας, ώστε η χώρα να ανταποκριθεί στην παγκοσμιοποιημένη νέα τάξη πραγμάτων. Με κύρια ευθύνη των πολιτικών των δυο κομμάτων εξουσίας, αλλά και με την ανοχή όλων μας ως πολιτών αυτής της χώρας, αφήσαμε να αποδεδειχθεί ο παραγωγικός ιστός και να καταβαραθρωθεί η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Παράλληλα αφήθηκε αχαλίνωτος ο καταναλωτισμός και ποδοπατήθηκαν οι ηθικές αξίες που αποτελούν το θεμέλιο μιας κοινωνίας.

Αναγκαίες συνθήκες για να ξεπεράσουμε την κρίση είναι η εξυγίανση της κρατικής μηχανής με συρρίκνωση του δημόσιου τομέα, η επιβολή συστημάτων διασφάλισης ποιότητας σε όλες τις εκφάνσεις του δημόσιου βίου και η εμπέδωση κλίματος εμπιστοσύνης για επενδύσεις στη χώρα. Δεν υπάρχει περίπτωση να ορθοποδήσουμε όσο πειραματιζόμαστε ως άλλοι

μαθητευόμενοι μάγοι με το θεσμικό πλαίσιο και όσο ανεχόμαστε την παραβατικότητα. Νομίζω πάντως ότι – και λόγω των πιέσεων από τους δανειστές μας – μπορούμε να είμαστε αισιόδοξοι: Η χώρα μας θα νοικοκυρευτεί και θα αποκτήσει τη δομή ενός σύγχρονου ευρωπαϊκού κράτους. Το κρίσιμο ερώτημα είναι αν το νοικοκύρεμα θα σημάνει και επάνοδο στην ευμάρεια, με άλλα λόγια, ποιες είναι οι ικανές συνθήκες για να πετύχουμε την πολυπόθητη ανάπτυξη. Πιστεύω ακράδαντα ότι προϋποθέσεις για να ξαναμπούμε σε πορεία προόδου είναι να πετύχουμε υψηλές επιδόσεις σε δύο τομείς στους οποίους μέχρι τώρα παραδοσιακά υστερούμε: Στο μακρόπνοο σχεδιασμό και την προώθηση της καινοτομικής επιχειρηματικότητας.

Ο Έλληνας έχει συνηθίσει να ασχολείται – και μάλιστα συνηθώς με επιπολαιότητα – μόνο με τις βραχυπρόθεσμες ανάγκες, αδιαφορώντας για το μακρόπνοο σχεδιασμό. Οτιδήποτε έχει χρονικό ορίζοντα πάνω από τρία χρόνια δεν ενδιαφέρει τον Έλληνα πολιτικό, που ενδιαφέρεται πρώτιστα για την (επαν)εκλογή του. Σε ποια άλλη χώρα παρατηρείται σε υπουργεία τέτοιας έκτασης αλλαγή προσώπων, όταν διορίζεται νέος υπουργός, ακόμα και σε απλό ανασχηματισμό; Είναι πασιφανές ότι αυτό αίρει κάθε δυνατότητα συνέπειας στην ασκούμενη πολιτική, ιδιαίτερα σε μια περίοδο που οι άλλες ευρωπαϊκές χώρες πασχίζουν να υλοποιήσουν την «Εξυπνη Εξειδίκευση», ώστε, με μακροπρόθεσμη αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων τους, να επιβιώσουν στο ανταγωνιστικό διεθνές περιβάλλον. Η ειρωνεία είναι ότι οι περισσότε-

ροι Ευρωπαίοι μας ζηλεύουν για τις προοπτικές ανάπτυξης που έχουμε, εφόσον επιτύχουμε να αξιοποιήσουμε τις ευκαιρίες που αφειδώς μας προσφέρει το τρίπτυχο τουρισμός (με έμφαση στις εναλλακτικές μορφές του), ενέργεια (πρώτιστα με χρήση ανανεώσιμων πηγών) και παραγωγή αγροτοδιατροφικών προϊόντων.

Ερχομαι τώρα στην καινοτομική επιχειρηματικότητα, η προώθηση της οποίας είναι θεμελιώδους σημασίας για να βγούμε από την κρίση: Η πολυπόθητη ανάπτυξη προϋποθέτει αύξηση του Ακαθαρίστου Εθνικού Προϊόντος, και – σύμφωνα με τη διεθνή εμπειρία – περίπου τα 2/3 της αύξησης του ΑΕΠ σε ανεπτυγμένες χώρες συναρτώνται με την καινοτομία. Μέχρι τώρα στην Ελλάδα κάνουμε το παν για να παρεμποδίσουμε την καινοτομία, και αυτό μολονότι αποδεδειγμένα διαπρέπουμε στην παραγωγή νέας γνώσης και τη διατύπωση καινοτόμων ιδεών από ερευνητές σε πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα. Σε μελέτη που εκπονήθηκε κατά τη διάρκεια της θητείας μου ως κοσμήτορα της Πολυτεχνικής Σχολής ΑΠΘ αποδείχτηκε ότι στην Ελλάδα επί του παρόντος καινοτόμες ιδέες είναι 10 φορές δυσκολότερο να βρουν το δρόμο τους στην εφαρμογή και 100 φορές δυσκολότερο να επιζήσουν και να αναπτυχθούν σε σύγκριση με άλλες χώρες. Αυτό συνδέεται πρώτιστα με το (μέχρι τώρα) σφιχτό εναγκαλισμό των πανεπιστημίων εκ μέρους του κράτους και τον παρασιτικό ρόλο διάφορων κρατικοδίαιτων επιχειρήσεων – σε αντίθεση με άλλες χώρες, όπου λειτουργεί η λεγόμενη «τριπλή έλικα», που προσδίδει ιδιαίτε-

ρη ευελιξία στη συνεργασία του παραγωγικού ιστού με ερευνητικές ομάδες σε πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα. Δεν είναι σπάνια τα παραδείγματα λαμπρών ιδεών που γεννιούνται από ερευνητικούς πυρήνες αριστείας στη χώρα μας και μετατρέπονται σε εμπορεύσιμα προϊόντα σε χώρες του εξωτερικού (χωρίς, δηλαδή, καμία συνεισφορά στην αύξηση του ΑΕΠ στη χώρα μας).

Προϋπόθεση για να αξιοποιούνται στο μέλλον περισσότερο οι καινοτόμες ιδέες στη χώρα μας είναι να γεφυρωθεί το χάσμα ανάμεσα στις (συχνά, βέβαια, καχύποπτες και συντηρητικές) επιχειρήσεις και τους ερευνητικούς φορείς. Κάποια ενθαρρυντικά παραδείγματα υπάρχουν ήδη σε ό,τι αφορά τη δραστηριοποίηση πυρήνων αριστείας σε ερευνητικά κέντρα. Από τα πανεπιστήμια ως πρωτοπόρο προβάλλει το Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος (βλ. διαδικτυακή πύλη για την προώθηση συνεργασιών με τον παραγωγικό ιστό, <http://www.ihu.edu.gr/gateway/>). Εναπόκειται και στα άλλα, πιο παραδοσιακά, πανεπιστήμια να δρομολογήσουν παρόμοιες πρωτοβουλίες, αφηφώντας παρωχημένες νοοτροπίες και παλαιοκομματικές αντιλήψεις. Με αιχμή του δόρατος τους καθόλου ευκαταφρόνητους διεθνώς καταξιωμένους πυρήνες αριστείας που και αυτά διαθέτουν, τα πανεπιστήμια οφείλουν να ενισχύσουν το ρόλο τους στην προώθηση της καινοτομικής επιχειρηματικότητας, συμμετέχοντας έτσι αποφασιστικά στο δύσκολο αγώνα της ανόρθωσης της πατρίδας μας.